

NOVA PRAVDA

GLASILO NARODNO-SOCIALISTIČNE STRANKE.

Uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, »Narodni dom«, I. nadstr. — Telefon: števil. 77.

Izhaja vsako soboto.

Mesečna naročnina: za tuzemstvo 6, za inozemstvo 8 Din.

Inserati se računajo po velikosti in so cene v upravi na razpolago.

Odpravimo največje zlo. Korupcija zastruplja naše javno življenje. Posamezniki bogate na račun pridnega in poštenega ljudstva.

Korupcija ubija javno moralo, razjeda državni organizem in omogočuje, da si prilaste posamezniki dobrine, ki so bile namenjene splošnosti.

V družbi mora veljati načelo, da je dopuščena le ona lastnina, katero se je pridobilo z delom, to je z uporabo svojih duševnih in telesnih sil. Delo se pa lahko imenuje samo oni produktivni napor, ki je bil izvršen ne samo v dobrobit posameznika, ampak tudi v korist cele družbe.

V današnjem individualističnem družabnem redu je gotovo posamezniku prepuščena možnost, da se okorišča na račun drugih. Vendar v tem še ni največje zlo. Kajti tudi v individualističnem družabnem redu je mogoče, da ljudstvo doseže gotovo stopnjo blagostanja. Pomislimo samo na Anglijo in Ameriko, kjer je individualistično gospodarstvo razvito do največje popolnosti. Četudi je v teh dveh državah veliko bede in brezposelnosti, vendar se v splošnem ne more reči, da delovno ljudstvo ne zasluži najpotrebnejših življenjskih sredstev. Resnica je, da bi bil naš delavec lahko zadovoljen, če bi lahko toliko zaslužil kot angleški ali ameriški delavec in če bi mu bile na razpolago one socialne ustanove kot so na razpolago delavstvu na Angliškem in v Ameriki.

Pa kaj bi iskali vzgledov tako daleč. Če v bližnji Češkoslovaški in Avstriji ima delavstvo navzlic individualističnemu gospodarstvu veliko ugodnejše pogoje za ustvaritev svoje eksistence, kot pa pri nas.

V vseh teh kapitalističnih državah pa preobvladuje tudi pri nosilcih gospodarskega režima gotovo moralno načelo poštenosti. Zelo redko slišimo o javnih korupcijskih aferah. Če se pa že pojavi korupcija, je vsa javnost soglasna v tem, da se mora korupcija takoj odpraviti in da se zločinci najostreje kaznujejo. Pri teh razmerah potem ni čudno, če navzlic velikim dobičkom posameznikov tudi na ostalo ljudstvo odpade del blagostanja in da ni tiste revščine kot je pa n. pr. pri nas.

Vsi smo soglasni v tem, da je naša država bogata, ljudstvo pridno in da je tudi državni vir dohodkov razmeroma zelo velik. Posamezne pokrajine plačujejo celo preko svojih možnosti državne davke. Ogromna sredstva, ki se

stekajo v državne blagajne in silna pridnost našega ljudstva bi vendarle navzlic vsemu lahko tudi v naši državi ustvarila znošno življenje vsem onim, ki se uveljavljajo v svojih produktivnih poklicih.

O splošnem blagostanju pa pri nas žalibog zaenkrat ni govora. Veliko je temu kriva nezmogljivost vodilnih krogov, ki odločujejo v našem gospodarstvu. Temu zlu se pridružujejo še neznošni politični zapletitaji, ki onemogočujejo stvarno in mirno delo. Navzlic vsemu bi pa še nekam šlo, če bi našega javnega življenja ne zastrupljale razne korupcijske afere, ki so gotovo največja rak-rana na našem državnem organizmu.

Ponovno smo že zaznali za razne afere, ko so se posamezniki okoristili na račun javnih sredstev za milijonske svote in ko je bila pri dobavih oškodovana država v pogledu materiala in denarja. Zgleda tako, kot da plačujemo visoke davke in da garamo pri težkem delu zato, da posamezniki bogate in odvezemajo to, kar tudi v drugih kapitalističnih državah prihaja v dobro splošnosti.

Korupcionistične afere se pri nas ponavadi potlačijo. Krivci imajo za seboj tako visoke zaščitnike, da se jim ne more blizu. Če je kdo oškodovan državo za par sto dinarjev se ga še prime, če grede pa priglufane svote v milijone, afera zaspi.

Pri tem ne trpi samo blagostanje našega delovnega ljudstva, ampak kar je prav tako hudo: morala pada. Vera v pravico in poštenje izginja. Polagoma se oprijemlje se onih, ki so pošten, misel, da prično pridobivati premoženja na brezdelen in zavraten način. To tem bolj, ker se ta način pridobivanja bogastev tolerira in ni nikogar, ki bi nastopil v obrambo pravice in poštenja.

Skrajni čas je že, da se napravi v naši državi odločen konec korupcionistični eri. Če bo šlo še dolgo naprej po dosedanjih metodah gotovih korupcionističnih klik, potem se ne smemo čuditi, da nastopi slej ali prej katastrofa: splošna ljudska nevolja in gospodarski krah. Naloga vseh poštenih elementov v državi je, da preprečijo to neizogibno zlo. Danes je še čas. Vprašanje je, če bo čas še jutri!

Kako gospodarijo sovjeti.

Porazne posledice sovjetskega gospodarskega sistema se morda v nobeni gospodarski stroki ne kažejo tako jasno in markantno, kot v tiskarski in posebno še v novinarski stroki. Danes se lahko govori že o skorjem popolnem uničenju osnovnega živca sovjetske propagande — sovjetskih časopisov.

Ko so se boljševiki polastili oblasti, so buržuaziji najprej odvzeli tiskarne. Prva žrtve sovjetske »svobode tiska« je bil najrazširjeniji ruski list »Rusko slovo«, ki je bil ustanovljen jeseni leta 1917. Boljševiki so kratkoma vso opremo tega grandioznega novinarskega podjetja, zemljišča, stavbe in tiskarne, ki so bile slavne vsled svojega vzornega obratovanja in v katerih je delalo 20 rotacijskih strojev najnovejšega sistema, proglasili za »lastnino socialistične federativne republike«.

Sovjeti so dobili na ta način v roke vse v najboljšem redu, začenši pri tipografskih strojih pa do svinčnika na uredniški mizi. Nad sto urednikov je bilo vrženih na cesto na čast in slavo boljševiškega »socializma«. Mesto »Ruskega slova« so pričeli sovjeti izdajati »Zvesti«, »Pravdo« in »Ekonimičeskajo žiznj«, torej tri največje sovjetske časopise. Osem let so boljševiki eksploatovali zaplenjeno imetje, ne da bi se količiki brigali za popravila in obnovo strojev. Ko je postal del strojev »Ruskega slova« v boljševiških rokah za delo neraben, so jih boljševiki nadomestili s stroji iz petrograjskih tiskaren. Tako so na enem mestu polagoma združili nekoliko naj-

večjih ruskih tiskaren in nadaljevali svoje propagandno delo. Toda sedaj po osmih letih se je pokazalo, da ni od nikoder več vzeti novih strojev, stari pa postajajo z vsakim dnem nerabnejši. In sedaj pričnja s pritožbami tudi sovjetski tisk.

»Zvesti« (št. 23) se pritožuje, da je dospela stvar tako daleč, da se »Zvesti« in »Pravdo« čimdalje težje čita, tudi za človeka, ki ima popolnoma dobre oči. Črke so razbite, tekst in slike razmazane, tiskarsko črnilo pod psom itd. Časopisni izvodci se morajo sortirati na kategorije. Najboljše izdelane številke gredo v inozemstvo in centralne urade, srednje dobri izvodci (ki pa so že komaj čitljivi) ostanejo v Moskvi, ostali gredo v provinco. Stroji so tako obrabljeni in delajo tako počasi, da dobivajo celo moskovski naročniki jutranjo številko komaj zvečer, zunanji pa redno z nekoliko dnevnim zamudo, pri čemer pa »mesto časopisov dobivajo umazan papir«.

»Zvesti« se opravičujejo čitateljem: »Bravci na žalost ne vedo, da vzroki slabe novinarske produkcije niso odvisni od uredništva. Čitatelj ne ve, da ne mine niti dan, da bi se redakcija ne pritoževala, da pri takih okolištinah, za kakršnih danes izdajamo list, časopisov sploh ni mogoče izdajati.«

Če izgleda sovjetsko gospodarstvo tako že v tej, ravno za soviete tako važni stroki, potem si lahko predstavljamo, kako mora izgledati v drugih strokah monopoliziranega sovjetskega gospodarstva.

Tuberkuloza.

Statistika za tuberkulozo umrlih. — V Jugoslaviji je največja umrljivost za tuberkulozo. — Vzroki obolenja.

Zanimiva je statistika posameznih držav, ki izkazuje, kolika je umrljivost prebivalstva na tuberkulozi. Skoraj bi rekli, da je umiranje za tuberkulozo precejšnje merilo, kakšne socialne in gospodarske razmere vladajo v državah. Znano je, da je tuberkuloza verna spremljevalka nezadostne prehrane in slabih stanovanj; obojni nedostatek pa izvira iz težavnih življenjskih prilik, slabega zaslužka, težavnega dela in ne- zdravih delovnih prostorov.

Statistika izkazuje, da je umrlo na stotisoč oseb na tuberkulozi v Nemčiji 180,6, na Angleškem 147,2, v Avstriji 225, v Belgiji 165,1, na Danskem 154,4, na Škotskem 163,3, v Španiji 250, na Grškem 283,3, na Francoskem 190, na Madžarskem 244,4, v Italiji 225,6, na Norveškem 142,6, na Portugalskem 226,4, v Romuniji 258,4, na Švedskem 141,1 in v Švici 162,3 oseb.

Naša država ni označena, ker se pri nas ne vodi v vseh delih države tozadevna statistika. Vendar pa s tem še ni rečeno, da je pri nas umrljivost vsled tuberkuloze majhna.

Na razpolago je statistika, ki dokazuje, da je umrlo v Sloveniji na tuberkulozi od 100.000 oseb v letih 1908—14 414 oseb, v letih 1915—18 380 oseb in leta 1919 380 oseb.

V Vojvodini je umrlo na tuberkulozi od 100.000 oseb v letu 1916 333 oseb, v letu 1917 330 oseb, v letu 1918 407 oseb, v letu 1919 335 oseb in v letu 1920 407 oseb.

Leta 1916 je umrlo na tuberkulozi na 100.000 prebivalcev v okrožju Valjevo 638, Kragujevac 659, Kruševac 440, Užice 866, Niš 504 oseb.

Iz navedenega sledi, da je glede umrljivosti na tuberkulozi Jugoslavija na najslabšem izmed vseh evropskih držav. Vzroki, da je temu tako, so razni.

Zdravniška služba je skrajno pomanjkljiva. Država vse premalo skrbi

za zdravilišča proti tuberkulozi. Ljudstvo je vse premalo poučeno o tem, kako se naj obrani nevarne bolezni. Najvažnejše je, da se prične z zdravljenjem tuberkuloze v prvem štadiju bolezni. Seveda pa mora imeti bolnik za to sredstva in ni dovolj, da se mu napiše, ali pove dolgo storijsko receptov. Ravno teh sredstev pa večina bolnikov nima. Dolžnost države bi bila, da izpolni bolniško zavarovanje in omogoči vsem slojem naroda vse možnosti zdravljenja.

Navzlic zakonitim predpisom so higijensko nezadostni prostori v industrijskih in obrtniških obratih. Kontrola s strani državnih oblasti, ali je povsod zadostno higijenski predpisom, je naravnost minimalna. Za tozadevne kontrolne institucije država nima denarja; pravijo, da morajo štediti. Mnenja smo pa, da pri varstvu ljudskega zdravja ne bi smelo biti štedenja, saj je zdravje največje bogastvo na svetu. Ako je izgubljeno zdravje, je vse izgubljeno.

Za podoben primer nam lahko služi Trboveljska premožkopna družba. Milijonske dobičke spravljajo vsakoletno v žepe inozemski magnati, a državna oblast nima niti najmanj volje, da bi zahtevala od bogate družbe zgraditev zdravih stanovanjskih hiš. Rudarji morajo stanovati v nezdavih luknjah in ni čuda, če potem med njimi razsaja tuberkuloza. Tako kot je pri Trboveljski, je še marsikje!

Velik pospeševatelj tuberkuloze so med drugim tudi nezadostni stanovanjski prostori. V kletih, v podstrežjih in v vlažnih prostorih so stisnjene številne družine. Ni čuda potem, če začno ti nesrečneži bolehati in da se prične razširati med njimi tuberkuloza še prav posebno tedaj, če imajo med seboj tuberkuloznega bolnika, kateremu ne morejo nuditi posebne bolniške sobe.

Odprava stanovanjske bede je gotovo tudi znatna zajezev razširjajoči se tuberkulozi.

Priznati se mora, da so posebno pri nas v Sloveniji na delu požrtvovalne institucije, ki se trudijo zmanjšati obolenja za tuberkulozo. Javnost bi morala temu delu posvečati več pozornosti kot dosedaj.

Okrožna konferenca na Jesenicah.

Na inicijativno podružnice Narodno socialne strokovne zveze se je vršila na velikonočni ponedeljek na Jesenicah okrožna konferenca naših organizacij gorenjskega okrožja. Na konferenci so bile zastopane vse naše gorenjske organizacije, in sicer NSSZ, NSS in NSM. Poleg zastopnikov teh organizacij so konferenci prisostvovali zastopniki načelstva NSS: podnačelnik tov. R. Juvan in Franjo Rupnik, zastopnik NSSZ, strokovni tajnik br. Kravos in zastopniki osrednjega vodstva NSM: br. Kozinc, Sedej in Coriari. Kot gostje so konferenci prisostvovali br. Harmel iz Maribora, br. Vinko Sedlar iz Zagorja, podžupan br. Pertot in Hudovernik z Bleda.

Po dohodu vlaka so se udeležniki zbrali v prostorih »Bratstva« v gostilni g. Kobala, kjer se je konferenca vršila. Nekaj po 9. uri je otvoril predsednik podružnice NSSZ na Jesenicah br. Ljose Frbežar konferenco in pozdravil vsi navzoče ter pojasnil namen in cilj konference. Izrekel je željo, naj konferenca prinese našemu pokretu nove sile za nadaljni boj in naj da smernice novemu delovanju. Po uvodnih besedah je podal besedo prvemu referentu br. Stanetu Bokalu, ki je poročal o točki »Naša mladina«. Referent je obravnaval vsa vprašanja mladinskega gibanja, obojal je neveljavnost nekaterih članov o. i. o. in dal smernice, kako mora mladina delati, ako hoče doseči uspehe. Njegov kratek, a stvaren referat so vzeli zborovalci z odobravanjem na znanje. O pokretu Narodno socialne strokovne zveze je kot drugi referent poročal br. Tine Zupan. Pojasnil je stališče podružnice na Jesenicah k vprašanju kooperacije z Unijo, poudarjal brezbrzižnost nekaterih članov, ki se ne zavedajo svoje dolžnosti in podal lep pregled dela na strokovnem polju ter orisal bodoče

delo, kakor ga ima zamišljenega podružnica na Jesenicah. V referatu se je dotaknil tudi vprašanja stikov med centralo in podružnicami in izrekel željo, da bi ti stiki, ki so nujno potrebni ostali i v bodoče prisrčni in čim tesnejši. Referent je tudi podal sliko o razmerah med delavstvom na Jesenicah, govoril o brezposelnosti in o nalogah Delavske zbornice. Lep in stvaren referat je bil z navdušenjem sprejet. Tudi poročilo tretjega referenta br. Albina Sušnika o politični organizaciji je pokazalo, s kakim razumevanjem delujejo naše organizacije na Gorenjskem. Br. Sušnik je podal sliko delovanja krajevne organizacije NSS na Jesenicah. V svojem referatu je bodril tovariše na delo za čim lepši razvoj narodnega socializma, ki mora prej ali slej izvojevati upravičeno zmago. Poročal je tudi, da se je ustanovil na Jesenicah pripravljalni odbor za zidanje Klofačevega doma, ki bo dom vseh jeseniških narodno-socialističnih organizacij. Tudi ta referat je bil z navdušenjem sprejet. Najlepši referat je pa podal br. Čufar in sicer o »Novem človeku«. Referat priobči »Nova Pravda«. Po podanih referatih se je razvila debata, v katero so posegli navzoči delegati. Daljša izvajanja so imeli podnačelnik stranke br. Rudolf Juvan, Franjo Rupnik, Vladimir Kravos in Kozinc. Vsa izvajanja so imela en cilj, čimbolj utrditi vse naše organizacije na Gorenjskem. Konferenca, ki je trajala do pol 2. ure popoldne, je pokazala, da imamo na Gorenjskem zrele moč, da bi se morale take konference vršiti pogostejše in v vseh okrožjih, ker je na njih dana možnost, detaljno obravnavati o vseh vprašanjih naših organizacij. Jeseniškim organizacijam je izreči vso pohvalo na tej uspešni konferenci.

Nima, kamor bi položil glavo svojo.

Ptice imajo svoja gnezda, lisice svoje brloge, Sin človeka pa nima, kamor bi položil glavo svojo! Sam Kristus je v trenutku grenkega pesimizma in tesnobe izrekel to bolešno obtožbo proti nesočutnemu svetu. Danes, po dvatisočih letih pa še vedno živi tisoč in tisoč naših bližnjih, ki tudi bridko tožijo, da nimajo mesta, kamor bi položili glavo k počitku.

Samo zakrknjen trdosrčen človek more preslišati ta bolestin vzriki, samo za razvoj in napredek države popolnoma brezbrzižen državljani ne vidi nevarnosti, ki nastaja za narod in državo v pomanjkanju stanovanj in nemožnosti, oskrbeti si dom, ki je ena glavnih osnov vsega zasebnega in družabnega življenja. Čustven človek bo priskočil na pomoč iz moralnih ozirov; kdor pa ima razum v možganih in čuti vsaj nekaj odgovornosti za svoja dejanja napram človeški družbi, ta ve, da je dolžan pomagati onim, ki si pri najboljši volji in največji požrtvovalnosti ne morejo sami pomagati, ker zahteva že oskrba najmanjšega stanovanja sredstev in sil, s katerimi ne razpolagajo.

In vendar se je za ublažjenje stanovanjske krize, ki teži toliko tisoč življenj, pri nas napravilo do sedaj zelo, zelo malo. Znana odredba, po kateri so bogatejša podjetja morala zidati lastna poslopja za svoje obrate in stanovanjske hiše za svoje nastavnice, ni omilila v večji meri pomanjkanje človeka vrednih stanovanj. Privatna inicijativa, zidanje hiš od strani zasebnikov ne more pomagati v zadostni meri, ker pač nedostaja sredstev. Se razmeroma največ so v tem oziru napravile posamezne občine, ki so za svoje namerščence, pa tudi za druge svoje člane zidale stanovanjske hiše in dale stanovanja na razpolago najpotrebnejšim. Država pa, ki je gotovo v prvi vrsti poklicana, da bi s širokopotezno akcijo priskočila na pomoč svojim državljanom, pa ni storila sploh ničesar. Sezi-dala ni niti ene same stanovanjske hiše za svoje uradnike, nasprotno, še danes se nahaja nešteto uradov v zasebnih stanovanjskih poslopih, ki se tako odtegujejo svojemu prvotnemu namenu, s čimer se stanovanjska stiska še povečava. Da, najdejo se v državni upravi še vedno ljudje, ki se prav resno bavijo z mislijo, kako zopet nanovo spraviti v stanovanjska poslopja državne urade in tako pridružiti starim še nove socialne krivice.

Češkoslovaška vlada je izdala v podporo stavbnega gibanja na Češkem do sedaj 4 milijarde Kč. Omogočila je s tem skoro vsakomur, ki lahko računa na redne, četudi ne ravno visoke dohodke, stavitev lastnega doma. In v vsak državnih proračun se vnašajo ogromne vsote za zidanje stanovanjskih hiš za državne uradnike in poleg tega še ogromne vsote za podporo zasebnikov, ki so pripravljeni postaviti lasten dom. Pri nas pa v ta namen še nobena vlada ni dala niti prebite pare.

Vodilo bi predaleč, če bi hoteli naštevati načine, kako bi se uspešno dalo odpravljati stanovanjsko mizerijo, ki vlada v vseh naših večjih krajih. Gotovo pa je, da se ta mizerija pri dobri volji odgovornih in merodajnih činitelev odpravi da, ker kar je mogoče drugod, mora biti mogoče tudi pri nas. Naj samo omenimo, da gredo na račun stanovanjskih doklad državnim uradnikom letno milijoni in milijoni, ne da bi se z njimi dosegla kaka ublažitev stanovanjskega pomanjkanja. Prav gotovo bi se našla pot, da bi se ti milijoni v eni ali drugi obliki uporabili za zidanje stanovanjskih hiš in s tem za dejansveno omiljenje stanovanjske krize.

To ni nobena mila prošnja na vlado, ker socialna dolžnost, ki jo ima vsaka država do svojih državljanov naravnost zahteva, da država pomaga svojim državljanom v tako življenjsko važnem vprašanju, kot je to stanovanjsko. Tudi visoko in s časom postopno rastoče obdavčenje nezastavljenih stavbišč v večjih krajih bi prav hitro pritisnilo na cene za stavbe primernih zemljišč in jih iztrgalo iz rok zemljiških spekulantov in s tem olajšalo stavbno gibanje. To vprašanje bo treba v narodni skupščini enkrat sprožiti in to z vsem poudarkom, ker vlada se na svojo dolžnost očividno sama ne bo spomnila.

Pripravite se za dostojno proslavo 1. maja.

Razvoj narodnega strokovnega pokreta.

Od ustanovitve NDO do Narodne strokovne zveze. — Internacionalni marksizem in klerikalizem. — Smoteno delo za socialno, gospodarsko in nacionalno osamosvojitve našega delavstva.

Do zadnjih desetletij pred vojno pri nas internacionalnega socializma tako rekoč niti poznali nismo. Ko pa so prišli v naše kraje prvi njegovi emisariji, se je prav kmalu pokazalo, da se pod krinko internacionalizma skrivajo prav za prav le pangermanski priganjači, ki so se rekrutirali iz od tujega, nam sovražnega kapitala importiranega nemškega delavstva. Ti apostoli rdeče internacionalne so pač zahtevali od našega delavstva, da se odreče vsem svojim narodnim svetinjam, sami pa so se krčevito držali svojega nemstva, obenem pa se posmehovali in strupeno sovražili vse, kar je bilo slovenskega in slovanskega.

Našemu delavstvu se tudi pred vojno ni godilo dobro in razumljivo je, da si je skušalo pomagati do boljšega gnetnega in socialnega položaja potom strokovnih organizacij. In ker drugih strokovnih organizacij ni bilo, se je marsikak narodno-zaveden delavec zatekel v internacionalne.

Trajno to seveda ni moglo držati. V Trstu, kjer je bila raznarodovalna akcija italijanskega šovinizma in internacionalnega socializma najjačja, je bila protiakcija najnujnejša. In res se je leta 1907 narodno delavstvo strnilo v svojo prvo strokovno organizacijo.

Narodno delavsko organizacijo.

Le-ta si je stekla neprecenljive zasluge za narodni pokret v Trstu in celem Primorju in izvila je rdeči internacionalni iz rok dotakratni monopol delavske zaščite in socialnega udejstvovanja.

Že leto pozneje se je NDO ustanovila tudi v Ljubljani. Toda po dveh letih jo je avstrijska vlada razpustila, ker je NDO pozdravila češko antimitaristično gibanje. Gibanja narodnega delavstva seveda kljub surovemu nasilju na mogla zatreti. Leta 1912 se je narodno delavstvo že zopet strnilo pod praporom novoustanovljene

Narodne socialne strokovne zveze.

ki je svoje delo usmerila po tradicijah razpuščene NDO. Toda tudi delovanje te organizacije je prepovedala pričetkom vojne avstrijska vlada, ona vlada, ki je pustila nemoteno delovati vse internacionalne delavske organizacije. Delo je počivalo vse do leta 1917, ko je vlada v občutku prihajajočega razpada omenjeno prepoved preklicala.

Koliko je koristilo narodno delavstvo osvobodjeni domovini v poprevratnih dneh, tega zanamci nikdar ne bodo mogli pravilno oceniti. Mi pa, ki smo doživljali one burne čase, vemo, da se požrtvovalnost njegova za Jugoslavijo sploh preceeni ne da. Narodni delavec je bil, ki je vzdržal v obratu naše težljive in naše gospodarstvo in ki je zavrnil prekućsko hotenje po boljše-viških demagogih zapeljane in razdivjanega delavstva.

Težak je bil tiste dni položaj narodnega delavstva. Pod vplivom neodgovornih voditeljev, plačanih s sovjetskim zlatom, mislečih samo na svojo osebno karijero in prosper, toda brez vsakega smisla za realne delavske potrebe, je večina delavstva proklanjala one požrtvovalne ljudi, ki so se borili za obstoj s toliko krvjo osvobodene domovine in pitali so z izdajicami one, ki so učili, da ne obstoji socializem le v izropanju tega, kar je, temveč predvsem v zvišanju blagostanja celote, blagostanja naroda in s tem tudi blagostanja našega delavstva.

Leta 1923 se je poleg NSSZ ustanovila še druga narodna delavska organizacija, Delavska unija. Zadnje nedeljo pa sta obe organizaciji ustanovili pod imenom

Narodna strokovna zveza

kooperativo, ki bo odslej vodila skupno vsako akcijo včlanjenih organizacij.

Te organizacije v borbi za gospodarsko povzdigo svojega članstva in za doseg gospodarskega demokratizma osvajajo načelo narodnosti, evolucije v gospodarskem življenju in zavračajo materialistično naziranje socialno demokratičnega in komunističnega socializma. Verujejo v etična in moralna načela in zavračajo grobo nasilje zgodovinske nujnosti. Orjaški boj za življenjski obstoj in kulturni razmah mora biti prožet zaupanja v zmago etičnega evangelija o enakosti in bratstvu, ker s surovim materializmom bo slabšejeje proti močnejšemu ne more biti nikdar končan, ker v neskončnem vrvenju le zamenja slabšeji vloga z močnejšim. Na mesto belega carja stopi rdeči car in mesto sedanjega kapitalista bo izkoriščal bodoči imejitelj sile. Prav tako pa te organizacije odklanjajo tudi krščanski socializem, ki služi le političnim ambicijam internacionalnega klerikalizma.

Politična enakopravnost in samostojnost človeku ne zadošča, to je samo eno od mnogih sredstev za doseg višjega cilja:

gospodarska enakopravnost in samostojnost.

Našemu narodu je prinesla oljkina večica svetovnega miru politično samostojnost. Narod naš pa ima še dokončati boj za gospodarsko emancipacijo, za popolno gospodarsko neodvisnost in s tem enkrat za vselej onemogočiti gospodarsko izkoriščanje po politično in gospodarsko močnejših narodih — in tako enak med enakimi čuvati svetovni mir. Samo gospodarski svoboden narod bo dosegel gospodarski demokratizem, gospodarsko enakopravnost v sebi samem in nobena internacionalna doktrina mu ga ne more dati, ker materializem izključuje vse, kar je demokratičnega.

Marxov internacionalizem

v zvezi z »zgodovinsko nujnostjo« pa tudi brezobzirno zahteva zanik našega naroda, ki naj postane žrtev »absorbijske« tendence Nemcev, ki bo svoj proces zaključila, ko germanizacija dosepe na meje velikih, zaokroženih in nezlomljivih narodnih enot, ki so zmogljive živeti lastno narodno življenje. K tem enotam Marx Jugoslovane ne prišteva, smatra jih je za življenja nesposobne, njih narodnostne težnje pa za »etične blodnje«. Sploh se je v vseh svojih državopolitičnih težnjah Marx vedno pokazal za pristnega pangermanskega šovinista.

Z ustanovitvijo NSZ je napravilo naše delavstvo velik korak naprej. Skupno vodstvo vseh strokovnih akcij pomenja absolutno depolitizacijo. V slučaju potrebe politične pomoči pa se bo NSZ lahko uspešno obračala na napredno politično javnost.

Naše delavstvo naj že enkrat uvidi, da revolucionarno sanjarenje, brezglavost in breznačelnost internacionalnih voditeljev našemu delavskemu pokretu samo neizmerno škodujejo. Vsaj ima negativnih izkušenj menda že dovolj. Primerja pa naj delovanje naših internacionalnih organizacij s češko narodno strokovno organizacijo »Česka obec dělnická«, ki šteje preko pol milijona članov, in ki je usmerila češko-slovaško zakonodajo tako, da je ČSR danes socialno najnaprednejša država na svetu.

Zato naj delavstvo neha sanjati in naj se prilagodi realnim razmeram v naši državi in se obrne k pozitivnemu delu pod zastavo Narodno strokovne zveze.

Afere.

Dragiša Stojadinović je pred časom napadel sina ministrskega predsednika Rade Pašića radi raznih umazanih afer. Očital mu je, da izrablja položaj svojega očeta v osebne poslovne svrhe in posledica je bila, da je Rade Pašić Stojadinovića tožil.

Razprava je bila radi zaslišanja novih prič odgojena. Toda pri tem ni ostalo. Stojadinović je vložil protitožbo napram Rade Pašiću, ker mu je le-ta očital, da je odnašal državne akte domov, kjer jih je dajal na razpolago svojemu tastu Ljubi Jovanoviću, vplivnemu voditelju radikalne stranke.

In s tem se je pričela borba, ki je bila že skoro pozabljena, znova in sicer s tako ostro, da se je videlo na prvi pogled, da se za celo stvarjo skrivajo posebni politični interesi, katere se samo zastira pod osebnim napotjem. Dan za dnem so se v beograjskem časopisju ponavljali napadi z ene in druge strani in vsak tak napad je spravljal nove nečednosti na dan.

Stojadinović je javno obtožil Rade Pašića, da si je na račun države pridobil ogromne milijone, da je pisal pismo, o katerem obvešča svoje poslovne prijatelje, točno o poteku seje ministrskega sveta, na kateri se je razpravljalo o poslovnih zadevah, pri kateri je bil sam zainteresiran. Nadalje obstoja pismo, v katerem je hotel za svoje poslovne zadeve zainteresirati aktivnega ministra v vladi svojega očeta. Pred sodiščem je priznal, da je dobil za posredovanje od Slavenske banke 4.000.000 dinarjev in rešitev zadeve je zopet odvisela od odločitve aktivnega ministra. Kar pa je najlušče, je to, da je po Stojadinovićevo izjavi izdal ministrski svet odredbe, ki niso bile v skladu z zakonom in da je na podlagi teh odredb Rade Pašić zopet na škodo države zaslužil ogromne milijone. Pri vsem tem pa Rade Pašić ni plačeval nobenega davka in je napram davčnim uradom vse svoje dohodke kratkoma utajil.

Stojadinović pravi, da je takoj, kakor hitro je prišel na sled temu zlorabljanju položaja njegovega očeta, obvestil pristojni davčni urad, ki mu je pa odgovoril, da Rade Pašić ne dolguje nikakega davka. Ko je Stojadinović celo zadevo nato spravil pred pristojno davčno oblastvo, je to g. Rade Pašića oprostilo, dasi le-ta ni plačal sedem let nikakega davka in s tem oškodoval državo za okroglo trideset milijonov dinarjev, kakor to ugotavlja Stojadinović. Poleg vsega pa Rade Pašić sploh ni imel prijavljene nikake posredovalne obrti, torej tudi ne pravice pečati se s kakršnikoli posredovanjem.

Ta sprva privatna afera je po teh izjavah dobila tako lice, da ni mogla ostati brez vpliva na politični položaj v državi. Med starim Pašićem in Stojadinovićevo nastopila je razprava, ki jo je Stojadinović nastopila s takimi izjavami, da je Jovanović izstopil iz odbora, katerega naloga je, da pripravi proslavo Pašićeve osemdesetletnice. Opozicija je vložila dvoje interpelacij, ki zahtevajo, da vlada pred parlamentom pojasni razne momente iz afe Rade Pašić-Stojadinović.

Do izvršenega glasovanja v državnem proračunu se radičevci niso vmešavali v afero, misleč, da bo še tako čas zavzeti svoje stališče ob priliki obravnavanja inter-

Politični pregled.

pelacij. Nikola Pašić je pa proti pričakovanju naenkrat odločil, da se pošlje narodna skupščina domov na počitnice. Radičevci je ta odločitev Nikole Pašića zelo ozlovoljila in izjavili so, da demisijskino njihovi ministri, če se takoj ne skliče narodna skupščina. Pašić se ni ustrašil pretnje in zdelo se mu je umestno, da sam poda demisijsko celokupne vlade.

Če ne posređen, je imela pa gotovo neposreden vzrok afera Pašić-Stojadinović, da je izbruhnila vladna kriza. Videč politično razpoloženje, je Pašić že izjavil, da je pripravljen v narodni skupščini pojasniti afero njegovega sina, ki da je sicer čisto privatnega značaja.

Zlo je, da so take afe pri nas, v parlamentarni državi sploh mogoče. Toda še večje zlo bi bilo, če bi se vsi zadevi na tihem spravilo s sveta in da bi ostali krivci nekaznovani.

Vladna kriza. Preteklo soboto so se seje ministrskega sveta udeležili samo radikalni ministri. Radičevci so izostali, ker se jim ni ustreglo, da se seje narodne skupščine takoj skliče. Radikalni ministri so na seji sklenili, da podajo demisijo. Nikola Pašić je nato kralju predložil ostavko vlade s pismeno motivacijo, kjer se naglašalo, da se seje narodne skupščine ta mesec vsled številnih praznikov ne morejo vršiti in da ni v škodo parlamentarnemu delu, če se skupščina skliče zopet 5. maja. V motivaciji so obrazložena tudi nesoglasja med radičevskimi in radikalnimi ministri. Kralj je demisijo vlade sprejel, nakar so se pričele konzultacije voditeljev parlamentarnih klubov. Pri kralju so bili predsednik radikalnega kluba Živković; predsednik demokratičnega kluba Davidović, ki je izjavil, da gre v vsako vlado kjer ne bo Pašića; predsednik SDS Pribičević, ki je izjavil, da bo njegova stranka nadaljevala svojo dosedanja akcijo v narodu; poslanec SLS Kulovec, ki je izjavil, da bi njegova stranka zelo rada vstopila v vlado; poslanec dr. Spaho, ki je izjavil, da odklanja sodelovanje s Pašićem; poslanec HSS Kovačić, ki je izjavil po avdijenci, da je kralj mnenja, da je vse dobro. Posamezni radikalni prvaki so bili zaslišani po večkrat. S tem je bilo konzultiranje zaključeno in odločitev je padla.

Obnove RR režima. Nikola Pašić in njegovi najbližji prijatelji so se zelo trudili, da bi obdržali politično situacijo v svojih rokah. In ne brezuspešno. Sicer se Nikoli Pašiću ni poveril mandat za sestavo nove vlade, poveril se je pa njegovemu prijatelju Nikoli Uzunoviću, kar je v bistvu isto. Pašić obvlada še vedno situacijo in četudi je začasno moral oditi v ozadje. Pašić sedaj čaka samo trenutka, ko bo zopet udaril vmes in obračunal s svojimi nasprotniki. V novi vladi, ki jo je sestavil Uzunović, so isti politiki, kot so bili že v Pašićevi vladi. Izpadel je le bivši finančni minister Stojadinović, ki ni hotel sprejeti portfelja. Resor financ ima poleg ministrskega predsedstva Uzunović. Sedanjih vladi ni usojeno dolgotrajno življenje.

Zemljoradniški in Nemci so se v parlamentu združili v »Klubu poslancev Zveze zemljoradniškov«, kateremu predseduje Joca Jovanović.

Po drugih državah.

Nova romunska vlada. Po padcu Bratimirove vlade je sestavljal novi romunski kabinet general Avarescu. Nova vlada ima tudi volilni mandat. Državnozbornske volitve se vrše v terek, dne 25. maja. Zunanji minister Mitilene je izjavil, da bo nadaljeval politiko svojega prednika. Romunija računa za najpriščnejšimi odnosi z Italijo. Vprašanje Besarabije hoče rešiti nova vlada z mednarodno pogodbo, po kateri naj bi veljale priznane romunsko aneksijo Besarabije. Četudi se je Italija pri sklenitvi pogodbe z Rusijo obvezala, da ne prizna aneksije, še vedno upajo romunski vodilni državniki, da se bo našel sporazum. Romunija ostane še naprej član Male antante, h kateri bo skušala pritegniti še Poljsko. — V Romuniji je navadno tako, da zmagata pri volitvah vedno ona stranka, ki ima v rokah izvedbo volitev. Volitve se namreč vrše zelo nasilno. Verjetno je, da bo zato imel Avarescu tudi po volitvah predsedstvo vlade v svojih rokah.

Vrhovni svet italijanske fašistovske stranke je na novo izvoljen. Dosedanji glavni tajnik Farinacci je odstopil in je na njegovo mesto prišel Turati. Pripovedujejo se zelo nečedne stvari o notranjih odnosih v fašistovski stranki. Pri izmenjavi članov vrhovnega sveta so imeli odločujočo besedo finančniki, ki vzdržujejo fašistovski pokret in ki hočejo sedaj imeti tudi glavni vpliv na vodstvo strankinih in obenem državnih poslov.

Predsednik francoske republike poseti v najkrajšem času Beograd, da vrne obisk jugoslovanske kraljevske dvojice. **Novi indijski podkralj** je sedaj lord Airwin. Dosedanji podkralj lord Reeding zapušča Indijo, ker mu je potekla njegova služba. **Nemško-avstrijska politika.** Vodilne politične osebnosti v Avstriji so prenehale z očitno agitacijo za priključitev k Nemčiji. V Avstriji so spoznali, da jim taka agitacija le škoduje. Spremenili so taktiko. Sedaj je težnja Avstrije, da se čim tesneje nasloni

na Nemčijo in z medsebojnimi pogodbami čim bolj izbrše meje med obema državama. Na mejah nemško-avstrijskih bo odslej svobodno kretanje; trgovske in carinske pogodbe naj uredi gospodarsko življenje. S to politiko bi Avstrija v resnici praktično izvedla priključitev k Nemčiji, obenem bi pa obšla vse mednarodne zapletitve, ki bi se pojavile, če bi se naprej vodila svoja dosedanja agresivna politika.

Sanacija francoskih financ. Finančnemu ministru Peretu se je posrečilo, da je v francoskem parlamentu prodrl s svojim predlogom glede uvedbe novih davkov. Herriotovi pristaši so na poseben poziv svojega voditelja skoro vsi glasovali z vlado. Finančni minister je pri končni redakciji novega davčnega zakona popustil socializmom v vprašanju monopola na petroleje in sladkor in v tem, da je za osebni davek vstavil eksistenčni minimum. Socialisti se vsled tega niso udeležili volitev in s tem povzročili, da je vlada prodrla s 236 glasovi proti 156 glasovom.

Predsedniške volitve v Grčiji. V nedeljo so se vršile v 12 okrožjih volitve novega predsednika grške republike. Povsod je dobil general Pangalos ogromno večino glasov. Četudi so opozicijske stranke izdale proglas, da se vsled vladnega terorja volitev ne udeležijo, je bilo število oddanih glasov izredno veliko. To nedeljo se vrše volitve v ostalih 23 okrajih.

Delavski pokret na Kitajskem. Socialistična stranka je bila ustanovljena na Kitajskem leta 1911. Kmalu je štela 400 kraj. organizacij in 400.000 članov. V Šangaju je socialistična stranka sprejela svoj program, ki je v glavnem vseboval: odprava fevdalnih predprav, odprava nasledstvenega prava, obdavčenje dohodkov, razpust vojske in mornarice, splošna šolska obveznost na državne stroške. Leta 1913 je bila stranka vsled svojega »revolucionarnega« značaja razpuščena. Pod vplivom ruske revolucije so kineški študenti in intelektualci leta 1920 ustanovili kitajsko komunistično

stranko (Kung-Čang-Tang), ki izdaja tudi več časopisov. Vendar pa ne šteje komunistična stranka veliko organiziranih pristavev: med delavstvom 600 in omladino 2000 članov. Imajo pa komunisti velik vpliv na Kuomintang stranko, ki se je prvotno prištevata k radikalni meščanski, sedaj pa k socialno-revolucionarni smeri. Ta stranka je štela do konca 1925 400.000 pristavev. Na Kitajskem je okrog 5 milijonov industrijskih delavcev, od katerih je organiziranih v sindikatih okrog 600.000. Vsled velike brezposelnosti in znanega podcenjevanja delovne sile na Kitajskem, je sindikalni pokret zelo težaven. Revolucionarna propaganda lahko pobuni kitajske mase, ne more pa odstraniti globoke vzroke socialne bede.

Atentat na Mussolinija. Ko se je dne 7. aprila Mussolini vračal iz Kapitola, kjer se je vršila mednarodna konferenca za kirurgijo, je sprožila 50letna Violeta Albina Gibson, angleška državljanka, strel, ki je zadela Mussolinija v nos. Rana ni nevarna.

Strokovni vestnik

Glavni zbor Narodno socialne strokovne zveze se glasom sklepa upravnega odbora vrši letos o binkoštnih praznikih v Ptuj. V soboto 22. maja se bo vršila seja upravnega odbora in delegatski zbor in sicer v Ptuj. Naslednji dan pa glavni zbor, na katerem se bodo podali posamezni referati in poročila o delegatskem zboru. Isti dan se bo pred zborovanjem izvršilo razvijanje prapora podružnice, popoldne pa velika javna prireditev. Drugi dan binkošti se bodo vršili izleti v ptujsko okolico. Vabimo vse podružnice, da razvijajo čim večjo agitacijo za udeležbo v Ptuj. Za polovično vožnjo je preskrbljeno. Parola vseh mora biti: o binkošti v Ptuj.

Vsem organizacijam NSZ! Te dni je strokovno tajništvo razposlalo prvo okrožnico vsem organizacijam, in sicer podružnicam NSZ in Unije. V tej okrožnici so dane smernice našega nadaljnjega dela in prosimo prav vse organizacije, da se po teh navodilih ravnaajo. Predvsem bodi skrb vseh, da uvedejo red in točnost v podružnice ter da svoje vrste očistijo. Dalje se imajo vse organizacije pripravljati na proslavo 1. maja. Kjer se pokaže potreba, naj se skličejo članski sestanki in naj se to pravočasno sporoči tajništvu, da pošlje svojega zastopnika. Upošteвайте prvo našo okrožnico in se po njej ravnaajte.

1. maj. Kaj kmalu pride vsako leto težko pričakovani dan, ko se ustavi vse delo in se delavstvo zbere k proslavi svojega praznika, 1. maja. Tudi letos moramo 1. maj dostojno in povsod proslaviti. Te dni so bile razposlane okrožnice o proslavi 1. maja in prosimo vse naše organizacije, da se za to proslavo tako priprave pripravi. Povsod, kjer je le možno, naj se dopoldne vršijo manifestacijski shodi, popoldne pa javne prireditve ali izleti. Po sklepu seje izvrši te proslave Narodna strokovna zveza in sicer tako, da proslavijo povsod 1. maj Narodno socialna strokovna zveza in Unija skupno. Zato naj se oba odbora teh organizacij takoj sestane in razpravlja o proslavi. V krajih, kjer obstoja samo ena izmed obeh organizacij, izvede proslavo ta organizacija sama in povabi k proslavi vse narodno in socialno napredno delavstvo. O priliki prvomajske proslave izda NSSZ majski spis in je tudi v tem oziru treba postopati po navodilih okrožnice. Zbirati je povsod inšerate za naš majski spis. Bratje in sestre! Vsi na delo za čim lepšo proslavo našega praznika, za proslavo 1. maja. Živel 1. maj!

Delovni program ZRJ v Zagorju. Zadnji »Delavsko-kmečki list« poroča, da so komunisti premagali socialne demokrate v Zagorju in prevzeli vodstvo tamošnje rudarske organizacije. Ko so to izvršili, so šli takoj na delo in izdali svoj delovni program. Nas ta program ne bi prav nič brizgal, če ne bi v njem bila na enem prvih mest tudi točka, ki se nas samih tiče in ki pravi, da se mora voditi boj proti vsem žoltim in štrajkbreherkim organizacijam, kakor so demokratska samostojna Unija, fašistovska Orjuna in Narodna socialna zveza. Lepa strokovna organizacija je to, ki stavlja v svoj delovni program kot prvo točko boj proti drugim strokovnim organizacijam in šele proti koncu se spomni, da je ustvarjena pravzaprav zato, da bje boj s kapitalizmom. Mi se napovedanega boja prav nič ne bojimo; prepričani smo pa, da bo ravno one, ki ta boj napovedujejo, prej ali slej glava zabolela. Gospodje komunisti naj nam pa izvolijo povedati, kdaj smo si zaslužili naslov »štrajkbreherjev«. Naši zagorski bratje pa naj gredo na podvojeno delo in s tem pokažejo, da gremo preko vsake grožnje naprej.

Osnrednje vodstvo NSSZ ima svojo sejo v sredo, dne 14. aprila t. l. ob 8. uri zvečer v tajništvu. Radi važnosti dnevnega reda vsi in točno.

Publikacije Delavske zbornice. Delavska zbornica je izdala brošuro »Jadranske luke« izpod peresa centralnega tajnika dr. Živka Topalovića. V tej brošuri obravnava vprašanje naših luk ob jadranski obali. Dale je izdala Pravilnik o zaposlenju tujih delavcev, brošuro o ciljih in doseženih rezultatih Mednarodnega urada dela in slednjič je izdala še poročilo o kongresu delavskih zbornic v Beogradu. Vse te brošure dobijo vse naše podružnice brezplačno pri tajništvu in se naj za iste javijo. Tudi lahko dobijo brošure oni naši tovariši, ki se s takimi vprašanji pečajo.

3 stranke.

Naš letošnji strankin delegatski zbor. Za delegatski zbor, ki se vrši v nedeljo 18. aprila v prostorih Narodnega doma v Ljubljani, so bila vabila pravočasno razposlana in to vsem krajšnjim političnim in drugim strankinim organizacijam. Istotako so bili povabljeni vsi strankini funkcionarji. Ker se lahko zgodi, da katera izmed organizacij ali kdo izmed funkcionarjev ni prejel povabila, prosimo, da se s dotičniki nemudoma javijo, da se jim vabilo naknadno pošlje.

Na dnevnem redu letošnjega zbora je tudi sprememba organizacijskega reda ter pozivamo vse one organizacije, ki žele, da se jim osnutek organizacijskega reda pošlje na vpogled, da

to takoj javijo strankinemu tajništvu, da se jim ga še pravočasno dostavi. Pripominjamo, da na letošnji delegatski zbor dostop brez vabila ne bo dovoljen. Ponovno opozarjamo, da se morajo vsi predlogi za delegatski zbor predložiti načelnstvu najkasneje osem dni pred zborom.

Vse organizacije in funkcionarje pozivamo, da se zborovanja zanesljivo udeležijo. Prosimo, da se imena delegatov tekom prihodnjega tedna javijo strankinemu tajništvu. Delegatskega zbora se udeležijo tudi zastopniki bratske čehoslovaške socialistične stranke ter bomo njih prihod javili v prihodnji številki »Nove Prave«.

Jedenske vesti.

ZOBNE NAPRAVE NA RAČUN BOLNIŠKEGA ZAVAROVANJA.

Zdravniška veda polaga zelo veliko važnost na nego in konserviranje zobovja. Zobovje igra v celotnem človekovem organizmu važno vlogo in zobno zdravstvo dobiva vedno večji razvoj in pomen. Iz teh razlogov se je tudi naše socialno zavarovanje moralo odločiti, da pri svojem zdravstvenem in socialno-higijeničnem udeleževanju ne zanemari zobne higijene in kirurgije, da ta del njegovega udeleževanja ne spada toliko v kurativno zavarovanje, kakor pa v preventivno, katerega pa naš zakon po svojem besedilu ne pozna. Tako predpisi, ki to skrbstvo urejajo, so presvobodni in nimajo skoro nikakih klavzul, ki bi onemogočale zlorabe in izkoriščanje, odnosno, ki bi te izredne datjave spravile v sklad z zavarovalno-matematičnimi načeli. Tako se je dogajalo, da so bile zobnih naprav deležne v zelo visokem odstotku osebe, ki so prišle v zavarovanje podvrženo zaposlenje le prehodno in začasno ter so ta kratkodobna zaposlenja uporabljale, da so zahvale najrazličnejše zobne naprave. Te osebe so pomislele le slab riziko, ki ni našel ravnotežja v dobrih rizikih. Da bo liberalnost naših dosedanjih predpisov razumljiva, omenjam, da imajo n. pr. pri bolniških blagajnah v Čehoslovaški republiki (in podobno tudi v drugih državah) družinski člani pravico do popolnoma brezplačnih plomb še po 8 letih zavarovalne obveznosti družinskega glavarja; takih omejitev naši predpisi do sedaj niso poznali. Posledica tega je bila, da je Okrožni urad za zavarovanje delavcev dosedaj zobne naprave dovoljeval osebam, ki so radi kratkodobnega članstva vplačevale le neznatne prispevke, dočim so stroški za zobne naprave znašali znatno več. Tako je bilo mogoče, da so v letu 1925 ti stroški dosegli katastrofalno višino Din 2,082.862 ali 65% vseh predpisanih premij. Normalno v skladu z izdatki v drugih državah, bi ti stroški ne smeli presegati 2% ali 600.000 dinarjev. Naravna posledica tega dejstva je visok primanjkljaj, s katerim je urad zaključil računsko leto 1925. Primanjkljaj znaša nad 2 milijona dinarjev in upravičena je trditev, da so najmanj dve tretjini tega primanjkljaja povzročile le zobne datjave. Ta položaj je nevezdržen. Zato se je uprava urada morala odločiti, da prošnje za popravila zobovja najstrožje presoja in tako spravi izdatke na zdravo višino. Dosedanje več ali manj razpisno popraviljanje zobovja na račun urada mora biti omejeno na najnujnejše potrebe, vse druge prošnje pa morajo biti odklonjene. Urad svoje člane in njih delodajalce na ta ukrep opozarja, s prošnjo, da posamezne slučaje presoja po motivih, ki silijo upravo urada k največji štedljivosti. Važnejše kakor zobovje so druge nevarnejše bolezni, in skrb za zobno nego mora v sedanjih krizi stopiti v ozadje, ako hočemo zavarovanje — rešiti. Pri tožbe članov ali njih delodajalcev, ki bi bile morda naperjene proti odklonitvam zobotehničnih datjav, naj slone ne skrb, rešiti naše zavarovanje iz teže krize, v katero ga je pahnilo ravno dosedanje preliberalno dovoljevanje zobnih naprav in poprav.

— »Narodni dnevnik« pravi, da to ni šviga-švaga politika, če je »neodvisen« list v službi kmetijev in radičevcev in obenem zagovornik bernotovcev, radikalov in davidovčevcev. Vse to naj bo baie klasična načelnost in doslednost!

— »Narodni dnevnik« zastopa »javno mnenje« petsto neredno plačujočih naročnikov. V resnici pa zastopa le mnenje onih srečnih, ki si za sport poleg avtomobila lahko privoščijo tudi luksuz lastnega dnevnika.

— »Narodni dnevnik« pravi, da bi ne bil odveč odgovor na vprašanje, kdo plačuje tisk »Nove Prave«. Govori se, da je bil postavljen neki ultimatum in da je bil šele nato omogočen tisk »Nove Prave«. Pozivljamo »Narodni dnevnik«, da takoj javno pove, kar mu je znanega o ultimatu. Mi namreč ničesar ne vemo ne o ultimatu, še manj pa o tem, da bi bil kdo pripravljen plačati tisk »Nove Prave«.

— Zavezan jezik imajo sedaj tudi naši komunisti, ki so ob vsaki priliki drugim očitali zakon o zaščiti države. Sedaj so spravili na beli dan zakon o zaščiti države tudi v sovjetski Rusiji, v domovini komunistov, ki pa je še veliko bolj reakcionaren kot je naš, ker je za vsako malenkost predpisana smrtna kazen. — Menda ne bodo trdili, da so tudi ta zakon na Ruskem izglasovali buržuji? Pa pri naših komunistih je vse mogoče!

— Naši velesejmi. Zakaj je udeležba na velesejmu potrebna? Sejmstvo napravi kupčije bolj priprosto, tako, kakor borza, in združuje v sebi nazornost razstave, izložbeno okno in pisarno. Sejmstvo je neobhodno potrebno in zato je postalo trajen člen naprav moderne svetovne gospodarstva. To priča že dejstvo, da hoče skoro vsaka država imeti svoj velesejem, in to kljub vsi depresiji in pomanjkanju denarja.

Torej se sejmstvo narodno-gospodarsko in zasebno-gospodarsko vendarle izplača in stroške kmalu spet pokrije. Sejmstvo je gotovo potrebno. Ali pa je potrebno, da je toliko velesejmov, kakor jih imamo sedaj? To odloči vsaka država zase. Ona najbolje ve, ali ji prinaša velesejem uspeh ali ne. Strokovnjaki, ki o tem odločajo, so seveda v prvi vrsti trgovski in industrijski sejmiski interesi. Na te se je uprava Ljubljanskih velesejmov obrnila s tozadevnim vprašanjem in 85% jih je odgovorilo z »da«. Tudi je večina njih že vpslala svoje prijavnice za VI. Ljubljanski velesejem od 26. junija do 5. julija 1926. To naj bo v spodbudo vsem, ki se še niso odločili za sodelovanje, da se požurijo s svojimi prijavi.

— V restavraciji na blejskem gradu se do vstevši 31. maja oddajajo sobe državnim nameščencem s popolno oskrbo in hrano za 25 dinarjev dnevno. Bivanje na blejskem gradu je ugodno posebno za rekonvalescente.

— Brezalkoholna uporaba grozdja in sadja. Osrednja zadruga »Brezalkoholna produkcija« v Ljubljani priredi o priliki velesejma (od 1. do 6. julija t. l.) poseben tečaj, na katerem se bodo izčrpno (teoretično in praktično) obravnavali popolnoma objektivno vsi raznovrstni načini konzerviranja (vključevanje sočija, jagodičevja, sadja, sušenje in pridelovanje raznih sokov, brezalkoholnega mošta in vina v domačem gospodarstvu in v večjih obratih, ohranjanje svežega grozdja itd. itd.). Tečaj je namenjen v prvi vrsti gospodarskim strokovnjakom, okrajnim ekonomom, voditeljem (icam) raznih zavodov, gostilničarjem, sadjarskim, vrtnarskim in treznostnim organizacijam, zadrugam in kmetijskim društvom, ženskim društvom, za napredek vnetim sadjarjem in vinogradnikom, vinčarjem, vsem prijateljem naravnega življenja (vegetarijancem) ter sploh vsem, ki se za to panogo zanimajo in skušajo reševati ta gospodarski in zdravstveni problem v svojem delokrogu. Vsi zainteresirani iz cele države naj pošljejo (neobvezno) prijave čimprej osrednji zadrugi »Brezalkoholna produkcija« v Ljubljani, Poljanski nasip 10. Po tem roku bodo dobili prijave pole in natančnejša pojasnila.

— Krvav roparski napad na mej. Na veliko soboto se je na postaji Prestranek pri Postojni odigral obžalovanja vreden dogodek. Do zob oborožena roparska tolpa je napadla carinski urad na postaji okrog 6. ure zvečer, ko so uradniki delali dnevni zaključek in pospravljali denar. Postavljeni so bili v tak položaj, da si niso mogli pomagati. Gledati so morali mirno, kako so banditi ropali razne vrednosti v znesku 246.000 lir. Pri odhodu so sobo zaklenili in odšli. Nato se je eden izmed uslužbencev ojunčil in vdrl pri vratih na prosto ter pričel klicati na pomoč vojaško stražo in finančarje, ki so se nahajali na železniški postaji. Takoj so ju udrija za banditi in pričela se je bitka. Pri tem sta padla dva bandita, en fašist ter en finančni stražnik. Ostali banditi, ki jih je bilo več, so ušli z denarjem v gozdove. Zasedovanje se vrši. Italijani zvrčajo krivdo na slovensko ljudstvo, nad katerim se je pričel strahovit pritisk, kakor ob vsaki taki priliki. Svoje mučeništvo pa razglašajo Italijani po vseh svetovnih listih, vse piše o senzacionalnem napadu na jugoslovanski mej.

— Sam se je hotel operirati. V opekarini pri Brdu je prošli teden umrl ondodni nočni čuvaj vsled izkrvavitve. Mož je imel lundo kilo, ki mu je delala velike težave, toda v bolnici ni hotel. Živel je v fiksni domišljiji, da lahko sam izvrši tako operacijo. Na veliki četrtki je na bolnem delu telesa napravil prerez. Ker pa je pričela močno vohajati kri, s svojo »operacijo« ni mogel nadaljevati. Vzel je pripravljene cunje in kis ter pričel z obkladki. Toda krvi ni mogel ustaviti. Vsega v krvi so našli sosedi mrtvega.

— Najden meteor. 3. t. m. so ljudje v Oberwölzu videli lep prizor in doživeli nemalo vznemirjenja. Pokazal se je okrog 8. ure krasen zvezdni utrinek, obenem pa je nastala močna eksplozija in po strehah je zaropotalo, tako da so ljudje prileteli iz hiš. Pri tem pa je nekdo našel na ulici neko žarečo stvar, ki se je kmalu ohladila. V predmetu so spoznali meteor, ki je padel na tla in se razpočil na drobce. Največji drobec tehtal 17 dekagramov in je rumenkaste barve. Par tednov prej so doživeli isti pojav z eksplozijo, samo kamna niso našli.

— Velikanski dvonadstropni most so 31. marca izročili v promet v Hamburgu. Most gre preko reke Elbe do pristanišča in je dolg 500 m ter 21 m širok. Zgoraj je cesta za vozila, ki se kretajo v 4 vrstah, ob strani pa 5 m širok hodnik za pešce in tir za cestno železnico, ki veže severni del pristanišča z južnim. Spodnje nadstropje pa služi samo za železniški promet ter so na njem 4 tiri.

— Tudi drugod se vrše ropi. Iz Nemčije poročajo, da se je v noči na veliko nedeljo izvršil roparski napad na blaginje glavnega poštneke urada v Lodzu. Izropan je bil ves

denar. Značilno je, da se je vlom izvršil v navzočnosti treh uradnikov, ki so bili v službi kot stražarji blagajni, ki pa o vsem nič ne vedo. Možakarje so zaprli. — Najbrž so jih roparji na kak način omamili.

— Še en rop za praznike. Za veliko-nočne praznike se je izvršil še tretji vlom, in sicer na Semmeringu v Avstriji. V nekem prvovrstnem hotelu, kjer so ložirali razni aristokrati in magnati, so se izvršile velike tatvine in preigrani vlomi. Okradenih in oropanih je bilo več gostov, zginito je več dragocenih nakitov in znaša škoda baje par milijonov šilingov.

— Zdravnik — morilec. V Kölnu je umrl v neki bolnici neki arhitekt, ki ga je zdravil zdravnik, kateri je živel v priručnem razmerju s pacientovo rodbino. Pred dnevi je dobil pacient od zdravnika injekcijo živega srebra, ki je bila tako močna, da je mož podlegel. Zdravnik je nato zginit. — Pravijo, da gre brezdvomno za denar.

— Potopljen parnik. Te dni se je potopil angleški parnik »Darrigo« in z njim 22 mož posadke. Rešili so samo kapetana in njegovega sina.

— »Miroljubni« fašisti so na veliki petek v Barkovljah pri Trstu napadli upravitelja »Edinosti« ter ga tako pretepli, da je moral iskati pomoči pri zdravniku. Isto noč so fašisti navalili na hišo posestnika Pertota ter jo bombardirali z debelim kamenjem. Hiša je močno poškodovana, gospodar Pertot pa močno ranjen in so morali tudi klicati zdravnika. — Tako se godi našim v blaženi in pravični Italiji.

— Prijeta vlomilca. V Zagrebu se je policiji vendar posrečilo dobiti v roke vlomilce, ki so oropali blaginjo na univerzi. Prijeli so dva lopova, ki imata na vesti še veliko drugih vlomov na Hrvaškem. Govori se o škodah, ki znašajo skoro 1 milijon dinarjev.

Ljubljana.

— Krajevna organizacija NSS za Dvorski okraj priredi v nedeljo, dne 18. aprila t. l. ob 8. uri zvečer v prostorih gostilne pri »Panju« družabni večer z zanimivim sporedom. Vabijo se vsi tovariši delegati in člani ljubljanskih krajevnih organizacij.

— Vidovičev klub v Ljubljani. V Ljubljani se je osnoval Vidovičev klub, kateremu na čelo stoji kot predsednik akademik g. Hugo Bajuk in kot tajnik naš tov. Vladimir Kravos. Klub ima namen, da zbere v svoje okrilje vse člane Vidovičeve dopisne šole za odrasle in prijatelje tega pokreta. Klub bo otvoril v kratkem različne tečaje, v katerih bodo člani profesorji, učitelji in akademiki predavali članom-učencem o vseh srednješkolskih predmetih. Vsa potrebna navodila o dopisni šoli, potem katere se v dveh letih lahko absolvira celo gimnazijo, kakor tudi informacije o pokretu samem prav rad daje naš tov. Kravos, na katerega se je pismeno obrniti. Njegov naslov je: Vladimir Kravos, Ljubljana, Narodni dom.

— Naše nesrečno Posavje. Vsako leto je prizadeta kaka vasi na Posavju. Kar po vrsti bi lahko našli večje in manjše požare, ki so se vrstili leto za letom in pokončavali imetje naših pridnih Posavcev. Tomačevo kar parkrat zaporedoma, potem Ježica, Stožice, Savlje, Kleče itd. Komaj se malo zacelijo rane, že pride druga katastrofa. Tako je na veliko-nočni ponedeljek zopet nastal ogenj v Savljah, kjer je pri Matjanovih upepelil popolnoma nova gospodarska poslopja, ki so jih kmalu postavili po zadnjem požaru. K sreči je bilo ta dan krasno mirno vreme, brez vsake sapice. Drugače bi bila nevarnost tudi za sosedne hiše. Ogenj je bil baje potaknjen.

— Nezgode na Šmarni gori. Na veliko-nočni ponedeljek je bila Šmarna gora polna izletnikov. Naravno, da vsi pri mizah niso mogli dobiti prostora, zato so posedli po travi. Ker pa nekateri nebrzdani pobalini in tudi dekleta še vedno ne vedo, kako se mora človek obnašati na izletih, se je pripetilo par nezgod. V nekega dijaka, ki je s starši ležal na pobočju hriba, je priletel precej velik kamen, ki ga je razposajenec sprožil po strmini. Deček je dobil znatne poškodbe na glavi, lahko pa bi bila poškodba težka in tudi smrtna. — Zopet drugje so nepevni ljudje zanetili ogenj v suhem listju. Pričela je goriti trava, res, pa tudi grmičevje in drevesa. Pogorelo je precejšen kos hriba. — Ali ljudje res ne poznajo nikakega obzira, ali res ne vedo, kako se naj vede človek v naravi?

— Otroci se je zadržali drugače zelo skrbni ženi železničarja K. v Šiški ravno na veliki petek. Svojege dojenčka je dejala na predvečer v voziček spat. Ker se otrok v petek jutraj nenavadno dolgo ni zbudil, je šla pogledat ter našla otroka na obrazu ležečega in mrtvega.

— Iz sejma. V sredo je bil v Ljubljani sejem. Pozornost je vzbudil kmetič iz kamniškega okraja, ki je izpraznil svoj hlev do zadnjega repa in gnal živino na sejem. Bile so tri kravice, dva mršava vola, junček in telica. Na vprašanje, zakaj vse prodaja, je odgovoril: »Ker ne gre več! Denarja ni, zaslužka ni, davkov plačati ne morem. Namesto da gre vse na boben, prodam. Potem pa bomo šli po svetu!« — Ženici pa so rosile oči, ko je gledala obupnega moža. — Ali hočemo še več dokazov, da tako ne more in ne sme več naprej?

Vidovičev pokret in naše delavstvo.

Prejeli smo: V zadnjem času se je jel tudi po Sloveniji javljati pokret etičnega prerojenja v duhu Vidovičevih načel, zato se nam zdi potrebno, da o tem pokretu vsaj na kratko spregovorimo par besed.

Kdo je Vidovič in kaj hoče? Vidovič je človek, ki hoče potom izobrazbe in srčne kulture ustvariti novega človeka. Vidovič je človek, ki je po dolgotrajnih skušnjah prišel med narod, da ga duševno prerodi in pripelje v boljše, v novo življenje.

Vidovič je sin priprostim, siromašnim staršev. V svoji rani mladosti je bil pastir, ki je pri svojem vsakdanjem poslu trpel, ker je hrepel, silno hrepel po izobrazbi, po spoštljivosti. V svoji mladeniški dobi (v 22. letu) se mu je nudila prilika, da je dobil knjige v roke in se v teku enega leta pripravil tako temeljito, da je v enem letu predelal celo gimnazijo in napravil državni izpit, odnosno maturiral. Ko se mu je delno izpolnila davna srčna želja, se je vpisal na univerzo, kjer pa ni dolgo izdržal, kajti svoje sile ni hotel trošiti v druge namene, kakor le v te, da pomaga svojemu bližnjemu, da pomaga zatiranemu v novo življenje. In šel je Vidovič na delo.

V Sarajevu ga najdemo najprej med socialističnimi organizacijami in izdajatelji socialističnega glasila. Pa ta krog tudi ni bil za njega. Nikakor se ni strinjal, da se delavec drži v temi zato, da se ga lažje izrablja v gotove namene. Njemu je bilo tako delovanje preozko, pretesno, hotel je delavca dvigniti višje, hotel je v njem obuditi pravega človeka, novega človeka. In zbral je krog sebe majhen kader takih, ki so hoteli v novo življenje. Otvoril je svojo šolo po metodi, katere je sam iznašel, da se v dveh letih predela cela srednješkolska snov.

To metodo je spoštljiv, opilil, prilagodil današnjim razmeram in nastala je Vidovičeva šola za odrasle. V tej šoli je izobrazil nebroj delavcev in takih, ki so hrepeli po višji izobrazbi. Pri tem ga ni vodil materializem in tudi svojem učencem to odsvetuje. Vidovič pravi: Ni ravno treba izobrazbe za zboljšanje svojega položaja, izobrazba je potrebna, da se potom nje vlije v naša srca srčna kultura. Delavec in človek sploh je brez višje izobrazbe težje dostopen srčni kulturi, kot pa z višjo izobrazbo. Zato je taka izobrazba cilj za dosego njegovega namena, za dosego večje srčne kulture in v zvezi z njo, za dosego novega človeka.

Pa ne samo šolo. Vidovič je ustanovil tudi svoje društvo, kjer zbira one, ki streme za tem, da vneso v človeška srca čim več srčne kulture, da potom nje ozdravijo razdrapano povojno razmere, da potom nje pobijajo povojno nemoralno in ozdravijo naš narod na vseh teh boleznih. Ta društva imajo namen ustvariti novega človeka.

Vidovičeva ideja je danes razširjena po celi naši prostorni državi. Najprej se je raznesla po Bosni in od tod naprej po celi državi, menda šele naposled je prišel ta pokret tudi v Slovenijo.

Če pazljivo zasledujemo cilj Vidovičevega pokreta in pogledamo delavske razmere pri nas, si moramo biti na jasnem, da je tak pokret pri nas prepotruten. Danes prav težko govorimo o kakšni srčni kulturi pri našem delavcu, je to žalostna, a resnična konstatacija. Redko, zelo redko pa

Maribor.

— Či ga je rešil. Poročali smo že, da je morilec Čič, ki so ga pred kratkim v Mariboru s svojim šefom vred obesili, izpovedal in priznal umor tudi nad trgovcem Rosenfeldom, zaradi katerega je bil obdolen in celo na smrt obsojen ter potem v dosmrtno ječo pomiloščen neki Polak. Na podlagi te izpovedi je mariborski senat opustil Polaka obtožbe ter kazni. Vendar pride Polak iz ječe šele drugo leto, ker je zaprt tudi še zaradi tatvin, ki jih je priznal.

— Narodno gledališče. Pred Veliko nočjo smo imeli zopet enkrat ljube nam znane goste družbo Hudožestvenikov, ki je nastopila v treh predstavah, polnih navdušenja in hvalečnega občinstva — razen pri prvi predstavi, za katero je bilo premalo reklame in — previsoke cene. — Sicer pa smo samo ponavljali: grofice Marico, »Beneškega trgovca«, »Zlahitnega meščana«. Za 9. t. m. je bilo napovedano gostovanje, koncert Gidije Buccarini ki hoče pred odhodom v Ameriko tudi Mariborčanom privoščiti užitek svoje umetnosti. Premijera opere »Možiček« in »V vodnjaku« se je morala še odložiti. Občinstvo si prav iz srca želi v letošnji sezoni slišati in uživati kako večjo, resnejšo opero, letos je intendenca v tem oziru bolj skopa, kakor je bila lani in predlani, čeprav so bile tedaj gnotne razmere še — žalostnejše.

— Velikonočna slana in led. Nihče ne bo tajil, da letošnja Velika noč ni bila vse-skozi izredna, kar se tiče vremena. Tega naravnost krasnega vremena ni nihče pričakoval, pa tudi ne takšnega mraza, zlasti na Veliko nedeljo. Jutraj je izgledalo, kot bi bil čez noč pobelil sneg hrib in dol, tako močna je bila slana. V višjih legah je bil ob manjših stoječih vodah še opoldne led, seveda tenak. Na grebenih Pohorja je zmrl vzdržala skozi celi dan in se odtajala le

lahko govorimo o višji izobrazbi našega delavca. Marsikdo smatra, da je našemu delavcu višja izobrazba nepotrebna. Življenje pa nas uči, da človek nima nikoli dovolj izobrazbe. In če pogledamo izobrazbo delavcev v kulturnejših državah, vidimo, da smo pri nas v tem vprašanju zelo zaostali. Posledice tega pa vidimo v vsem našem narodnem življenju. Je torej tak pokret za naše razmere zdrav in potreben.

Vidovičev pokret se je pričel pri nas hitro širiti. Vsi, ki streme za boljšim življenjem in za prerojenjem našega naroda, kateremu manjka srčne kulture, so se oprijeli Vidovičevih načel in jih pričeli razširjati med narodom, a žal med njimi pogrešamo zopet naše delavstvo. Naš delavec tudi ta pokret gleda samo od strani in vidi v njem svojega sovražnika. Naš delavec je že osvojil načelo, da je vsakdo, ki ima višjo izobrazbo, že njegov sovražnik in sovražni zato od uradnika naprej vsakogar, ki ne služi kruha z delom svojih rok. To stališče našega delavstva je pogrešno.

Vidovič sam je praktično pokazal, da mora biti tudi naš delavec na višku izobrazbe, ako hoče biti dostopen srčni kulturi in potom nje postati nov človek. In šele z novim človekom prične za narod nova in boljša doba. Zato mora delavstvo v prvi vrsti pozdraviti Vidovičev pokret in se ga oprijeti ter ga smatrati za novo pot, po kateri pride do boljše življenja.

Vidovičev pokret pa nas spominja na pokret na Češkem. Naš Klofač in Pulpan sta tudi pričela s pokretom, ki je Vidovičevemu popolnoma enak. Tudi ta dva sta pričela med proletarijatom širiti kulturo s parolo: Da se bo rodil nov človek le potom srčne kulture in izobrazbe. Vidovič izdaja svoje glasilo »Novi človek« in tudi na Češkem je izhajalo glasilo »Novi človek«, ki je propagiralo idejo velikega Klofača in Pulpana. In uspehi na Češkem niso izostali. Danes vidimo v češkem delavcu novega človeka, ki si je potom izobrazbe dobil srčno kulturo in se je prerodil. Današnji češki delavec ni delavec minulih časov, on je nov človek, ki tudi dandanes še išče izobrazbe in po njej hrepeni, ker vidi v njej svojo rešitev. Klofača, Pulpana in Vidoviča bi lahko postavili v eno linijo. Vsi trije so vstopili v službo naroda, hoteč ga potom izobrazbe preroditi v novega človeka.

Mi narodni socialisti moramo Vidovičev pokret pozdraviti kot zdrav pojav. V njem moramo videti to, kar so naši bratje na Češkem videli v Klofačevem pokretu. Edina razlika je v tem, da je Klofačev pokret bil predvsem narodno socialističen, medtem ko je Vidovičev naroden in nadstrankarski. Vidovič je izključil iz svojega pokreta vsako politiko in se tudi ne dotika verskih vprašanj. V njegov pokret je vzel srpnost, ki je tudi izraz srčne kulture.

Na kratko smo povedali, kdo je in kaj hoče Vidovič.

Želimo le, da bi ta pokret našel odmeva tudi v naših vrstah, da bi tudi naši bratje videli v tem pokretu novo pot, pot k novemu človeku. Ne pozabimo, da leži le v izobrazbi in srčni kulturi bodočnost naroda. Vidovičev pokret naj se razširi tudi med nas in vlije v naša srca čim več srčne kulture, da se prerodimo in stvorimo enkrat novo državo z močnim in zdravim narodom, z novim človekom.

V. K.

UNDERWOOD

pisalni stroj je dosegel svetovni sloves, nad 2.000.000 strojev v prometu.
Zastopstvo: LUD. BARAGA, Ljubljana
Šelenburgova ul. 6/I.
TELEFON štev. 980.

